

Doğu izlenimleri (3)

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki temel sorunun kalkınmamışlık, az gelişmişlik olduğunu söylemiştim. Terörün sona ermesi bu olguyu bir kez daha hatırlatıyor. Bölgenin güçlü bir planlamaya gereksinimi var. Halk bunu istiyor. Fakat benim dikkatimi

daha ilginç bir nokta çekiyor: Geçen yazıda da belirttiğim gibi yöre halkı üretime çok kısıtlı ölçülerde katılıyor. Ürettiği katma değer oldukça sınırlı. Üstelik, o gerçeği itiraf edelim, eğer koşullar düzelmezse bölgede huzursuzlukların yeniden baş göstereceğine dair bir endişe, gerek halkın, gerekse yöneticilerin bilincinde mevcut. Bu durumda şu noktaların tartışılmasında herhalde yarar var.

Doğu bölgesinde nüfus büyük bir hızla artıyor. Bu hem bölgedeki halk, hem de büyük kente göçenler için geçerli bir sorun. Bölgede görev yapan sahra hastanesinde görevli kadın doktorla, doğum kontrolü sorununu uzun uzun konuştuk. Bize bölge insanı, 'Bizi kısırlaştırıyorlar, soyumuzu kurutacaklar' yakınmasında

bulduğundan, halktan talep gelmedikçe doğum kontrolü konusunda bir şey yapılmıyor dedi. Bu, mutlaka aşılması gereken bir kısıtlama. Şundan...

Türkiye'de herkes Doğu Anadolu'nun kalkınmasının bir zorunluluk olduğunu kabul ediyor. Fakat nüfus meselesi kalkınmayı neredeyse imkânsızlaştırıyor. Yani sıra bu nüfus sorunu uzun vadede farklı gerilimler doğurabilecektir. Çünkü, Anadolu'da, kırsal alan gelişmişliğinin Doğu'dan daha iyi olmadığı, üstelik nüfusun böyle artmadığı bölgeler de var. Bu koşullar altında çeşitli değerlendirmelerle oraların nispeten ihmal edilip bu bölgeye yoğunlaştırılması ileride farklı bir alana açılabilir. O da şu...

Vergi veren, daha yoğun katma değer sağlayan bölgelerin, yarın öbür gün özellikle Doğu ve Güneydoğu için yapılan harcamaları, özellikle de nüfus sorununu göz önüne alarak bir tartışma konusu haline getirmesi yeni ve beklenemeyen güçlükler çıkarabilir. Bugün yüz yüze bulunduğumuz ve hayatın her noktasına sızan milliyetçilik zıtlaşmaları bu tehlikeyi yakınlaştırmaktadır. Oysa Türkiye nereden gelirse gelsin böyle bir kamplaşmayı ve tartışmayı artık taşıyamaz. Ona tahammülü kalmamıştır, böyle bir şeye asla izin

verilmemelidir. Fakat unutmamak gerekir ki, Avrupa'da bugüne değin benzeri tartışmaları daima daha gelişmiş, daha çok katma değer sağlayan kesimler başlatmıştır.

Bu bize şunu gösteriyor. Türkiye'nin mevcut yönetim yapısı karşı karşıya bulunduğumuz sorunları değil çözmeye, anlamaya bile yetmiyor. Merkezi, hatta aşırı merkezi bir yönetim Türkiye için her geçen gün biraz daha etkili olan bir ayak bağına dönüşmüştür. Bu, sorunun çözümü mutlaka federatif bir yapıya gitmek falan değildir. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yerel ölçekteki sorunların merkezle bağı olan, fakat kendi içinde etkin yerel birimler tarafından ele alınması bu konudaki en önemli çözüm ögesidir. Nitekim, benim de içinde bulunduğum 1991-1996 yılları arasındaki sosyal demokratik oluşumlar, örgütler, partiler değişen yönetimlere karşın bu anlayışı güçlü bir biçimde savunmuştur. Fakat yükselen milliyetçilik o süreci kesintiye uğrattı. Şimdi yeniden oraya dönmenin zamanıdır. Bu sadece o bölgenin değil, bütün Türkiye'nin ihtiyacı olan demokratikleşmenin de bir zorunluluğudur.

Nihayet, gezinin özeti iki cümle: Sorunlar kapsamlı, fakat katmanlı olmadığı gibi, sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun değil, bütün Türkiye'nindir. Aman dikkat!